

Betreft: Gespreksnotitie t.b.v. rondetafelgesprek op 16 september 2021 over de uitvoering van de motie Koerhuis over barmhartig woonbeleid voor weeskinderen

Geachte leden van de Tweede Kamer en deelnemers van het rondetafelgesprek,

Dank voor de gelegenheid het standpunt van WeesWijzer toe te mogen lichten tijdens het rondetafelgesprek op 16 september a.s. Hierbij ontvangt u mijn gespreksnotitie.

Sinds het met algemene stemmen aannemen van de motie van dhr. Koerhuis over toepassing van de menselijke maat door corporaties op 17 november 2020 waarin o.a. staat dat een commissie opgericht moest worden die de handelswijze van woningcorporaties ten opzichte van jonge nabestaanden zou onderzoeken, koos de minister ervoor geen commissie op te zetten, maar een expertgroep met daarin ook de woningcorporaties, ervan uitgaande dat een zelfreflectieve houding aangenomen kon worden in het bezien, bespreken en waar nodig aanpassen van de handelswijze tot op heden. In de door de minister geschetste oplossingsrichting in haar brief aan de Tweede Kamer is volgens WeesWijzer sprake van een aantal ingrepen die volgens ons geen oplossing vormen voor de jonge nabestaanden om wie het gaat. In het bijzonder het voornemen om een gedragscode op te stellen zonder accountability voor woningcorporaties (maar slechts optionele suggesties die naar eigen inzicht wel of niet opgevolgd mogen worden). Ook tijdelijke huurcontracten van 1 à 2 jaar sluiten in de voorgestelde vorm volgens WeesWijzer niet aan op de behoeften van jonge nabestaanden. Ook vinden we het van belang dat bij het ontwerpen van maatwerk de specifieke situaties, levensfasen en bijkomende scenario's waar weeskinderen in verkeren worden meegewogen, om met passende oplossingen te kunnen komen. Dit is tot op heden niet gebeurd.

Een gedragscode berust per definitie op intenties, mogelijkheden en opties (voor woningcorporaties), en niet op garanties, vaststelling en veiligheid (voor weeskinderen). In het huidige voorstel van de minister wordt *maatwerk voor woningcorporaties* geschetst: meer mogelijkheden tot het bieden van tijdelijke contracten, meer mogelijkheden om zelf maatwerk te kunnen aangeven, en de mogelijkheid om de keuze te hebben om zich barmhartiger op te kunnen stellen. Maar *geen maatwerk voor weeskinderen*. En al zou er maatwerk in zitten; zonder garanties bieden intenties geen zekerheid. Zekerheid en veiligheid zijn noodzakelijk voor jonge nabestaanden.,

Woningcorporaties hebben momenteel al de vrijheid om de keuze te maken om een nabestaande het huurcontract te gunnen. Hiervoor hoeven zij geen toestemming te vragen bij de rechter. Woningcorporaties staat het vrij om deze beslissing te nemen. Dat zij hier vaak niet voor kiezen, geeft ons de indruk dat de bereidheid hiertoe grotendeels ontbreekt. Die bereidheid hebben we, gezien alle gevallen van uitzetting of dreiging daartoe, niet gezien in de afgelopen dertig jaar, en ook niet in de maanden sinds het aannemen van de motie Koerhuis. Deze handelswijze is niet iets van de afgelopen jaren, sinds sociale media onlosmakelijk zijn verklonken in onze maatschappij en wezen op deze wijze hun stem kunnen laten horen. Het beleid van woningcorporaties om jonge nabestaanden kort na het overlijden van hun ouders uit te zetten dateert voor zover WeesWijzer weet, sinds het begin van de jaren '80. Het is standaardbeleid. Het zijn geen incidenten.

Dat het standaardbeleid is over decennia heen, en dus losstaat van fluctuerende woningmarkten of andere factoren, geeft ons niet het vertrouwen dat de vrijblijvendheid van een gedragscode voor woningcorporaties om zich socialer op te stellen ten opzichte van jonge wezen de oplossing zou kunnen zijn. Wij vragen ons af, gezien het gedrag van woningcorporaties ook in het afgelopen jaar (ook na nieuwe schrijnende gevallen), wat een gedragscode kan veranderen, als hier geen accountability voor woningcorporaties aan verbonden is. Dit betekent dat weeskinderen geen garantie, geen zekerheid, geen veiligheid hebben met deze ingrepen van de minister, maar evenveel onzekerheid, onveiligheid en afhankelijkheid van de keuze die de woningcorporatie maakt. Soms zien we een aanpassing op het

laatste moment bij een schrijnend geval; tóch een jaar (of meer) toestemming om in het huis van de overleden ouder te mogen blijven, tóch een contract aangeboden krijgen, tóch een alternatieve woning krijgen. Dat dit op het laatste moment - meestal wanneer het specifieke geval breed in de media is behandeld - geeft ons de indruk dat woningcorporaties momenteel al de mogelijkheid hebben om uit eigen beweging maatwerk te plegen, maar er bewust niet voor kozen in een vroeger stadium. De intentie van de minister om maatwerk mogelijk te maken klinkt ontegenzeggelijk sociaal, maar geeft eigenlijk weinig nieuws aan. Want als na media-aandacht het nu tóch al blijkt te kunnen, dan kun je ook stellen dat aandacht in de media niet nodig zou moeten zijn voor barmhartig behandelen van jonge nabestaanden door woningcorporaties. Maar dat gebeurt dan weer meestal niet.

De uitkomst van het zelfreflectief onderzoek van woningcorporaties matcht niet met de ervaringen van jonge nabestaanden en met de meldingen die wij ontvangen. Bevindingen als 'wij krijgen juist vaak dankbare reacties te horen over hoe goed wij meedenken met nabestaanden' stroken niet met de reden dat de motie vorig jaar werd ingediend, niet met de ervaringen die ook sindsdien nog in de media kenbaar zijn gemaakt door nabestaanden (en meldingen die WeesWijzer krijgt) die, ook na het met algemene stemmen aannemen van de motie Koerhuis, vaak al binnen 14 dagen na het overlijden van hun ouders, de brief ontvangen waarin staat dat zij hun huis dienen te verlaten. Deze week zien we de meisjes in Enschede, voor wie nog geen oplossing is gevonden. Deze meisjes, en hun lotgenoten, ervaren enorme stress en rouw, en het wordt hen hierdoor extra moeilijk gemaakt om het leven weer op te pakken. Deze woonstress heeft, vooral als deze langer aan zou houden, een grote psychische impact op hen (en op veel andere jongeren die hetzelfde lot beschoren zijn).

Deze jongeren zijn niet als andere kinderen, die op hun achttiende vol vertrouwen uitvliegen en op kamers gaan, op weg naar een leven waar zij alle vertrouwen in hebben. Deze jongeren zijn al bijna alles verloren, en verliezen daarbij hun huis - snel, of binnen 1 of 2 jaar. Dan vlieg je niet uit vrije wil uit richting een kansrijke toekomst, maar ben je aangeschoten wild in een harde wereld, die jou je huis niet gunt.

Dit brengt ons op de tijdelijke huurcontracten, die de minister wil formaliseren. De gevolgen hiervan in deze vorm zouden inhouden dat jonge nabestaanden, wanneer ze het enige onvoorwaardelijke in hun leven zijn verloren - terwijl de maatschappij van hen verwacht dat ze voor de volle honderd procent bijven participeren in de maatschappij - niet alleen getraumatiseerd raken door het verlies van hun ouders, maar ook alsnog snel worden verjaagd van hun meest vertrouwde plek. De piramide van Maslow toont de eerste levensbehoeften van de mens aan. Zekerheid van wonen is hier een basisbehoefte. Het voorstel van de minister zou betekenen dat jongeren slechts kort uitstel van executie krijgen. De ervaring leert dat jongeren die 1 jaar na het overlijden van hun ouder(s) worden uitgezet, die korte tijd als uitermate stressvol ervaren, en niet als 'tijd om te rouwen'. Het is groeiende angst, die als een zwaard van Damocles boven hun hoofd hangt. De voorbij vliegende maanden terugtellen, en niet weten of je drie maanden later nog wel een dak boven je hoofd hebt. De oplossingsrichting van de minister is ongetwijfeld goed bedoeld, maar werkt in deze vorm vooral stresserend. Bouwt een maatregel iemand op, of breekt deze iemand af? Wat als een jongere de garantie zou krijgen om in de woning te blijven tot het 27e levensjaar, en daarna garantie op een passende woning? Zonder te hoeven dealen met al die dreigende brieven en continue onzekerheid, maand na maand? Dat zou werkelijk een veilige thuisbasis zijn voor een kansrijke toekomst met goed burgerschap, en een gezonde integratie van rouw en verlies in een volwassen leven.

Het is wetenschappelijk bewezen dat wanneer jongeren meerdere traumatische ervaringen hebben, deze zich opstapelen tot complex trauma, met grote gevolgen op korte, middellange en lange termijn. Onderzoek naar de ACE-score (Adverse Childhood Experiences) toont deze aan. In combinatie met de gevolgen van gedwongen huisverlaten (ontworteling, risico op dakloosheid, posttraumatische stressstoornis, hechtingsproblematiek, angststoornissen, langdurig complexe rouw, depressie, decimering van het gevoel van eigenwaarde, en soms zelfmoordpogingen), zijn wij van mening dat wij als maatschappij niet extra debet zouden moeten zijn aan het nog moeilijker maken van toekomstperspectieven van deze kwetsbare jongeren. Gestapeld gedwongen verlies is traumatisch. Gedwongen woningverlies zonder enige eigen regie veroorzaakt meervoudige schade op korte, middellange en lange termijn. Schade die te voorkomen is, in ieder geval op het gebied van wonen. Maar dan moet dit wel gebeuren.

Wij willen dat weeskinderen duidelijkheid, veiligheid en garanties krijgen, zodat zij zich kunnen richten op hun rouwproces, en op het proces van leren doorleven zonder ouders. En, zij het op een later moment dan jongeren die in normale omstandigheden kunnen uitvliegen, op een door hen zélf gekozen moment een nieuwe woning betrekken. Hiervoor is accountability nodig. Niet voor wezen, maar voor woningcorporaties. Hun bereidheid tot het bieden van zekerheid moet worden vastgesteld, en iets worden waar een jonge nabestaande op kan bouwen. Het resultaat: goed burgerschap, gezonde hechting, veiligheid, kansrijke jongeren.

In de negentiende eeuw was het in Nederland zo dat weeskinderen pas het weeshuis verlieten rond hun zesentwintigste, werden klaargestoomd voor de maatschappij, en werden begeleid in wonen, werk, inkomen en meer. Anno 2021 zijn we zover dat als je wees wordt op je achttiende, je vertrouwde huis uit moet en maar moet afwachten of er vervangende woonruimte wordt aangeboden. Laten we ons als land, maatschappij en vooral als mensen pal achter deze jonge nabestaanden scharen. Zij hebben een steun in de rug nodig, niet een dreigement tot verlies van hun huis, met alle schadelijke gevolgen van dien.

Hoogachtend,

Jojanneke van den Bosch
Initiatiefnemer WeesWijzer